

EMANCIPARE TERITORIALĂ ȘI SINERGIE SOCIO-ECONOMICĂ ÎN SPAȚIUL TURISTIC AL MOLDOVEI DE NORD

Mihail EVA

Cuvinte cheie: potențial de dezvoltare turistică, sistem turistic, sinergie socio-economică.

Mots-clefs: potentiel de développement touristique, système touristique, synergie socio-économique.

RESUMÉ:

Développement touristique et implications socio-économiques. L'enjeu du dynamisme du phénomène touristique devient un sujet à débat de plus en plus récurrent, plus particulièrement quand il s'agit des principales destinations touristiques au niveau national, comme c'est le cas de la Moldavie de Nord. Vu le fait que ce sous-secteur de l'économie nationale induit toute une série d'effets positifs de nature économique, sociale ou politique, il est très important que le développement soit harmonieux, et que la délimitation des zones et des régions se fasse compte tenu des ressources touristiques in situ, des perspectives existantes pour leur mise en valeur, mais aussi des implications socio-économiques. Le présent travail propose l'évaluation du potentiel de développement touristique en fonction des indicateurs d'accessibilité, aménagement et attractivité touristique, ainsi que la création, sur la base de ceux-ci, des systèmes touristiques locaux et régionaux sous forme d'associations et unités administratives-territoriales. Le caractère complexe du tourisme est mis en évidence aussi par l'interdépendance entre tous les secteurs d'activité, raison pour laquelle une gestion adaptée et durable au niveau territorial doit être mise en place à travers une collaboration efficace entre les administrations publiques, les communautés locales et le milieu économique.

1. Evaluarea potențialului de dezvoltare turistică

Pentru a avea o bază într-un program de complex de organizare și dezvoltare turistică a regiunii analizate sau a oricărui teritoriu trebuie să se plece de la inventarierea corectă a tot ceea ce există și să se ajungă la diferențierea de unități care să se poată înscrie într-un sistem ierarhic și integrat. Componentele de ordine diferite vor avea o anumită alcătuire și funcționalitate, dar și legături care să asigure interconținerea și prin aceasta unitatea sistemului. Din acest punct de vedere, pentru turism importanță are stabilirea de unități spațiale precise care pe de o parte reflectă un anumit nivel de resurse potențiale iar pe de altă parte un minim de dotare posibil la un moment dat. Dacă prima componentă poate fi privită ca relativ fixă (mai ales în cazul resurselor turistice naturale), cea de a doua are un caracter dinamic în sensul unei evoluții sau involuții în funcție de politicile turistice aplicate.

În acest scop s-a apelat la construcția unui indice care să reflecte potențialul de dezvoltare turistică a celor 755 de localități supuse analizei. Inspirându-ne din Teoria celor 3 A (accesibilitate-atractivitate-amenajare) și considerând că aceste 3 aspecte stau în mare măsură la baza dezvoltării sectorului turistic, conturarea indicelui potențialului de dezvoltare turistică se va baza pe cumularea a 3 indicatori parțiale aferenți celor de 3 piloni pe care dezvoltarea fenomenului turistic se sprijină.

a. Accesibilitatea. O condiție esențială fără de care turismul nu se poate dezvolta este reprezentată de posibilitatea turistului de a se deplasa din punctul A în punctul B. Acest lucru se traduce în teritoriu prin existența unei accesibilități geografice capabilă să lege cât mai eficient zonele emise de cele receptive, indiferent că vorbim în termeni de distanță - timp, distanță - cost sau confort. I. Muntele și C. Iațu (2003) identifică cu privire la exigențele unui turism modern în materie de transport 3 condiții esențiale reprezentate de mobilitate și accesibilitate (pentru deplasarea oriunde în spațiu, indiferent de obstacol), capacitate mare (capabilă să răspundă nevoilor turismului de masă) și rapiditate (ca urmare a faptului că relația dintre spațiu și timp a devenit una capitală), astfel încât nu este de mirare faptul că astăzi principalele căi de comunicație utilizate în deplasările turistice sunt cele rutiere, acestea fiind cele mai la îndemână turiștilor. Așadar, o analiză a accesibilității turistice în spațiul turistic al Moldovei de Nord va necesita obligatoriu și o evaluare a infrastructurii rutiere, nu doar în termeni de lungime sau densitate, ci mai ales în funcție de posibilitățile de a accede către un eventual punct turistic utilizând rețeaua rutieră. Astfel, s-a preferat calcularea distanțelor - timp care despart localitățile studiate de drumurile naționale și europene, distanțele în kilometri față de aceste puncte fiind ponderate în funcție de calitatea carosabilului, utilizându-se vitezele medii specifice identificate de D. Tudora (2010) pentru principalele tipuri de drumuri din Moldova¹. În aceste condiții, formula de calcul va ține cont de cele două valori ale distanțelor - timp calculate față de drumurile europene, respectiv față de drumurile naționale, dar și de faptul că un drum european este în același timp și un drum național, având o vizibilitate mult mai ridicată la nivel internațional și probabilități crescute de a beneficia de investiții și proiecte de modernizare:

$$I_a = D_{te} \cdot (1 + D_{tn}), \text{ unde:}$$

I_a – indicele de accesibilitate față de rețeaua rutieră majoră; D_{te} – distanța-timp față de drumurile europene; D_{tn} – distanța-timp față de drumurile naționale.

b. Atraktivitatea. Forțe indispensabile în dezvoltarea sectorului turistic, elementele de atractivitate sunt componente esențiale ale oricărui studiu din domeniu, ele fiind cele care motivează populația să călătorească în scop turistic. Aparent simplă, măsurarea/cuantificarea acesteia trebuie să urmărească nu numai evidențierea elementelor componente, cât și relațiile care se stabilesc între ele. În

¹ 85 km/h pentru drumurile europene, 80 km/h - drumurile expres, 65 km – drumurile naționale, 60 km/h – drumurile județene modernizate, 40 km/h – drumurile județene nemodernizate.

scopul elaborării Planului de Amenajare a Teritoriului Național – secțiunea a VI-a – Zone cu resurse turistice, o serie de instituții și specialiști în domeniu au contribuit la cuantificarea potențialului turistic, atât natural² cât și antropic³. Măsurarea resurselor turistice naturale s-a bazat pe metoda punctajelor, fiind evaluate conform criteriilor stabilite componentele majore ale cadrului natural (relieful, geomorfologia, vegetația, fauna, hidrografia și peisajul), 7 dintre factorii naturali terapeutici prezenți pe teritoriul României (ape minerale, lacuri, nămoluri, emanații de gaze reprezentate de mofete sau solfatare, factorii sanogeni ai principalelor tipuri de bioclimă, ansamblul elementelor fizico-chimice și climatice ale litoralului marin) și ariile naturale protejate (rezervații ale biosferei, parcurile naționale, parcurile naturale etc.). Motivele preluării acestor rezultate, deși criticabile și ele datorită subiectivismului implicat de utilizarea punctajelor, constau în caracterul complex și de detaliu al evaluării.

Aceleași punctaje au fost preluate și în cazul resurselor turistice antropice, stabilirea lor implicând recenzarea patrimoniului cultural alcătuit, în viziunea cercetătorilor, din monumentele istorice arheologice, arhitecturale, de for public și memoriale - funerare (atât monumentele, cât și ansamblurile și siturile), muzeele și colecțiile publice, arta și tradiția populară (cuprinzând manifestările tradiționale precum serbări, festivaluri, târguri, șezători, obiceiuri și ritualurile tradiționale etc.), meșteșugurile populare tradiționale (obiecte pe suport textil precum țesături, covoare, costume populare, cusături; pictură pe sticlă și pe lemn, gravură; ateliere de prelucrarea lemnului, metalelor, a pietrei, pielăriei) și nu în ultimul rând instituții de spectacole și de concerte și manifestările culturale anuale/repetabile.

c. Amenajarea turistică. Foarte importantă în precesul de atragere a fluxurilor turistice și esențială în vederea obținerii unor beneficii financiare, amenajările turistice analizate în subcapitolul de față se concentrează asupra a două aspecte distincte, complementare:

- evaluarea infrastructurii tehnico - edilitare din cele două județe;
- evaluarea infrastructurii turistice specifice existente⁴.

Distribuția spațială a nivelului de amenajare turistică a fost calculată conform următoarei formule:

$$I_{ct} = \sqrt[3]{(I_c \cdot I_a) \cdot N_s}, \text{ unde:}$$

² Centrul de Studii și Cercetări în Domeniul Culturii din cadrul Ministerului Culturii și Cultelor în colaborare cu Institutul Național al Monumentelor Istorice, Centrul Național pentru Păstrarea și Conservarea Culturii Tradiționale, Institutul de Memorie Culturală.

³ INCD Urbanproiect împreună cu specialiști ai Institutului de Geografie al Academiei Române și Institutului Național de Recuperare, Medicină Fizică și Balneoclimatologie al Ministerului Sănătății.

⁴ se referă în principal la structurile turistice de cazare, de alimentație și agrement, acestea reprezentând fără îndoială cel mai important element al structurilor de primire turistică și totodată un element esențial al ofertei destinației turistice în general și a amenajărilor turistice în special.

I_{at} - indicele amenajării turistice; I_c - indicele calitativ al infrastructurii de cazare; I_a - indicele calitativ al infrastructurii de alimentație; N_e - nivelul dotărilor edilitare; n - variabilă corector dependentă de regiunea analizată (= 4 în cazul regiunii analizate).

Indicele calitativ al infrastructurii de cazare/alimentație a fost preferat în locul valorii brute a numărului de locuri în structurile de cazare sau de alimentație publică datorită faptului că oferă concomitent nu doar o imagine cantitativă a nivelului de amenajare turistică specifică, ci și una calitativă, acordând o importanță crescută unităților clasate cu un număr mai mare de stele:

$$I_{a,c} = N_1^* + 2 \cdot N_2^* + 3 \cdot N_3^* + 4 \cdot N_4^* + 5 \cdot N_5^*, \text{ unde:}$$

$I_{a,c}$ - indicele calitativ al infrastructurii de cazare/alimentație; $N_{1^*, \dots, 5^*}$ - nr. de locuri în structurile de cazare/alimentație publică clasificate cu 1*, ..., 5*;

În ceea ce privește *nivelul dotărilor edilitare*, este bine cunoscut faptul că dezvoltarea turistică a unei localități este influențată înainte de toate de dotările edilitare pe care aceasta le prezintă. Astfel, importanța alimentării cu gaz, apă caldă, apă curentă, electricitate sau existența unui sistem de canalizare pot influența decizia unui eventual investitor de a-și plasa puncte de lucru într-o localitate sau alta. Datorită numărului relativ mare de dotări tehnico - edilitare luate în calcul, s-a preferat reprezentarea și analiza distribuției spațiale a acestora prin intermediul unui indice care să integreze toți cei 5 indicatori. În acest sens s-a recurs la preluarea și adaptarea indicelui edilitar propus de D. Tudora în lucrarea *Distribuția stării sociale a populației rurale din Moldova Apuseană*. Adaptarea a constat în eliminarea variabilelor de densitate a locuirii și introducerea unei variabile corector k , a cărei valoare diferă în funcție de regiunea de analiză, în cazul Moldovei de nord fiind egală cu 4. Indicele obținut păstrează coeficienții identificați de autor în funcție de frecvența dotărilor la nivelul regiunii, astfel încât formula se prezintă în felul următor:

$$N_e = \frac{0,4 \cdot N_t + 0,3 \cdot N_g + 0,2 \cdot N_{ac} + 0,1 \cdot N_a}{N_t} + I_e, \text{ unde:}$$

N_e - nivelul dotărilor edilitare; N_c - numărul de locuințe racordate la rețeaua de canalizare; N_g - numărul de locuințe dotate cu gaz; N_{ac} - numărul de locuințe dotate cu apă caldă; N_a - numărul de locuințe cu apă curentă; N_t - numărul total de locuințe; I_e - indicele de iluminare electrică:

$$I_e = \frac{N_{te}}{N_t}, \text{ unde:}$$

N_{te} - numărul de locuințe iluminate electric; N_t - numărul total de locuințe; k - variabilă dependentă de regiunea analizată (=4 în cazul de față).

Ulterior, prin cumularea indicatorilor parțiali⁵ prin intermediul metodei sumei rangurilor s-a obținut o imagine a potențialului de dezvoltare turistică la

⁵ accesibilitate, atractivitate, amenajare.

nivelul așezărilor elementare din Moldova de Nord (Fig. 1A)⁶.

Cele două județe cartografiate se evidențiază prin valori diametral opuse ale potențialului de dezvoltare turistică: dacă Suceava concentrează 85% din localitățile situate în prima quintilă, pe teritoriul județului Botoșani sunt întâlnite 88% din valorile înregistrate în ultima quintilă. De asemenea, la nivel regional se poate constata conturarea unei posibile regiuni turistice, având ca axă turistică principală drumul european E576, în proximitatea căruia sunt întâlnite și cele mai ridicate punctaje. Pentru o astfel de delimitare este necesară o analiză a valorilor la nivel local, precum și aplicarea unor criterii suplimentare de regionalizare și zonare turistică.

2. Identificarea sistemelor turistice locale și regionale

În scopul delimitării acestora la nivelul teritoriului analizat se impune în primul rând delimitarea conceptuală a noțiunii de sistem turistic. Utilizată în literatura de specialitate italiană, noțiunea de *sistem turistic local* este definită ca fiind un nou mod de organizare a turismului italian aflat în declin față de cel francez și spaniol (Costa N., 2008). Elementele specifice unui astfel de sistem sunt considerate teritoriul, comunitatea locală și programul de dezvoltare (Costa N., 2008 conform Morandi, 2004). În lucrarea de față, sistemele turistice vor fi abordate din punct de vedere teritorial la nivel local, dar și regional, considerându-le asociații de unități administrative caracterizate din punct de vedere turistic prin câteva aspecte comune: gravitează sau depind de același centru turistic local sau regional, pot prezenta o ofertă turistică comună, dezvoltarea eficientă și durabilă a lor se poate realiza doar în contextul colaborării.

Care ar trebui să fie însă criteriile după care se poate realiza o zonare/regionalizare eficientă a spațiului turistic în vederea constituirii acestor sisteme?

Abordarea sistemică presupune existența unui număr foarte mare de elemente constituente, interdependente și foarte dinamice. Complexitatea foarte mare care de altfel caracterizează întregul sector turistic, a cărui analiză nu poate fi completă decât în urma unei abordări interdisciplinare, impune urmărirea în studiul de față a aspectelor geografice capabile să influențeze din punct de vedere teritorial turismul, care la rândul său, prin dezvoltare, poate redefini geografia regiunii.

Modelul propus pentru organizarea sistemelor turistice (Fig. 1B) surprinde doar elementele majore constituente ale acestora (limite, unități administrativ-teritoriale, axe turistice de diferite ranguri, localități și centre turistice, puncte de intrare și de ieșire din sistem etc.), însă plecând de la aceste aspecte s-au putut stabili câteva principii bază care vor fi urmărite în conturarea ulterioară a sistemelor turistice locale:

⁶ S-a atribuit un rang fiecărei localități în funcție de clasamentul obținut pentru fiecare din cei trei indicatori parțiali. Suma totală a rangurilor reprezintă punctajul potențialului de dezvoltare turistică, astfel încât clasamentul final se va realiza în ordinea crescătoare a valorilor, localitatea cu cel mai mic punctaj având cel mai ridicat potențial de dezvoltare turistică.

- existența a cel puțin 5 comune alăturate cu un indice al potențialului de dezvoltare turistică peste medie;
- existența unei localități cu cel puțin 500 de locuri de cazare, capabilă să îndeplinească rolul unui centru turistic la nivel local⁷; în stabilirea centrelor turistice locale s-a ținut însă cont și de poziția localității în cadrul sistemului major de comunicații, de diversitatea ofertei turistice, precum și de extinderea teritorială a zonei de influență;
- apartenența localităților la un spațiu unitar din punct de vedere fizico-geografic sau uman-geografic.

Mult mai complexe, sistemele turistice regionale impun, în opinia noastră, criterii suplimentare de care trebuie să se țină cont în delimitarea acestora:

- existența a cel puțin două sisteme turistice locale conectate prin intermediul a cel puțin unei axe turistice regionale;
- existența a cel puțin unei axe turistice naționale care să ofere posibilitatea integrării regiunii în circuitul turistic național;
- existența unei localități capabile să joace rolul unui centru turistic regional, să dețină o ofertă turistică diversificată și o poziție favorabilă în cadrul sistemului național de căi de comunicație;
- apartenența la un spațiu geografic omogen fie din punct de vedere al cadrului natural, fie din punct de vedere istoric/cultural;
- sistemele turistice regionale pot include spații turistice de tranziție sau teritorii în proces de contaminare turistică;

Urmând principiile enunțate mai sus, în spațiul analizat s-au putut delimita:

• *Sistemul turistic local Vatra Dornei*. Construit în jurul stațiunii balneoclimaterice Vatra Dornei, acesta grupează 9 comune alăturate: Cârlibaba, Ciocănești, Coșna, Dorna Cândrenilor, Dorna Arini, Iacobeni, Panaci, Poiana Stampei și Șaru Dornei, toate cu valori ale potențialului de dezvoltare turistică cu mult peste media regiunii și situate într-un spațiu fizico - geografic comun: Depresiunea Vatra Dornei. Singura excepție, comuna Cârlibaba, deși situată în afara acestui areal, prin legăturile istorice dar și din cauza barierei naturale reprezentate de traversarea Pasului Prislop spre Maramureș, gravitează de asemenea către Vatra Dornei. Media potențialului de dezvoltare turistică a celor 48 de localități componente este cea mai ridicată din întreaga regiune, deținând valori mari atât în ceea ce privește accesibilitatea, atractivitatea naturală și mai ales amenajarea (28 % din totalul locurilor de cazare existente în Bucovina).

• *Sistemul turistic local Câmpulung Moldovenesc*. Are în componență un număr de 7 unități administrative (Frumosu, Fundu Moldovei, Moldovița, Pojorâta, Sadova, Vama și Vatra Moldoviței), gravitând în jurul centrului turistic local reprezentat de Mun. Câmpulung Moldovenesc. Alături de STL Vatra Dornei, este singurul sistem turistic local din Bucovina în care firmele active în domeniul hotelier și al restaurantelor reprezintă peste 10% din totalul firmelor.

⁷ Deși Mun. Botoșani îndeplinește acest criteriu, lipsa unor unități administrative cu potențial de dezvoltare turistică ridicat în proximitatea acestuia denotă faptul că în jurul orașului nu există cel puțin deocamdată un sistem turistic local funcțional.

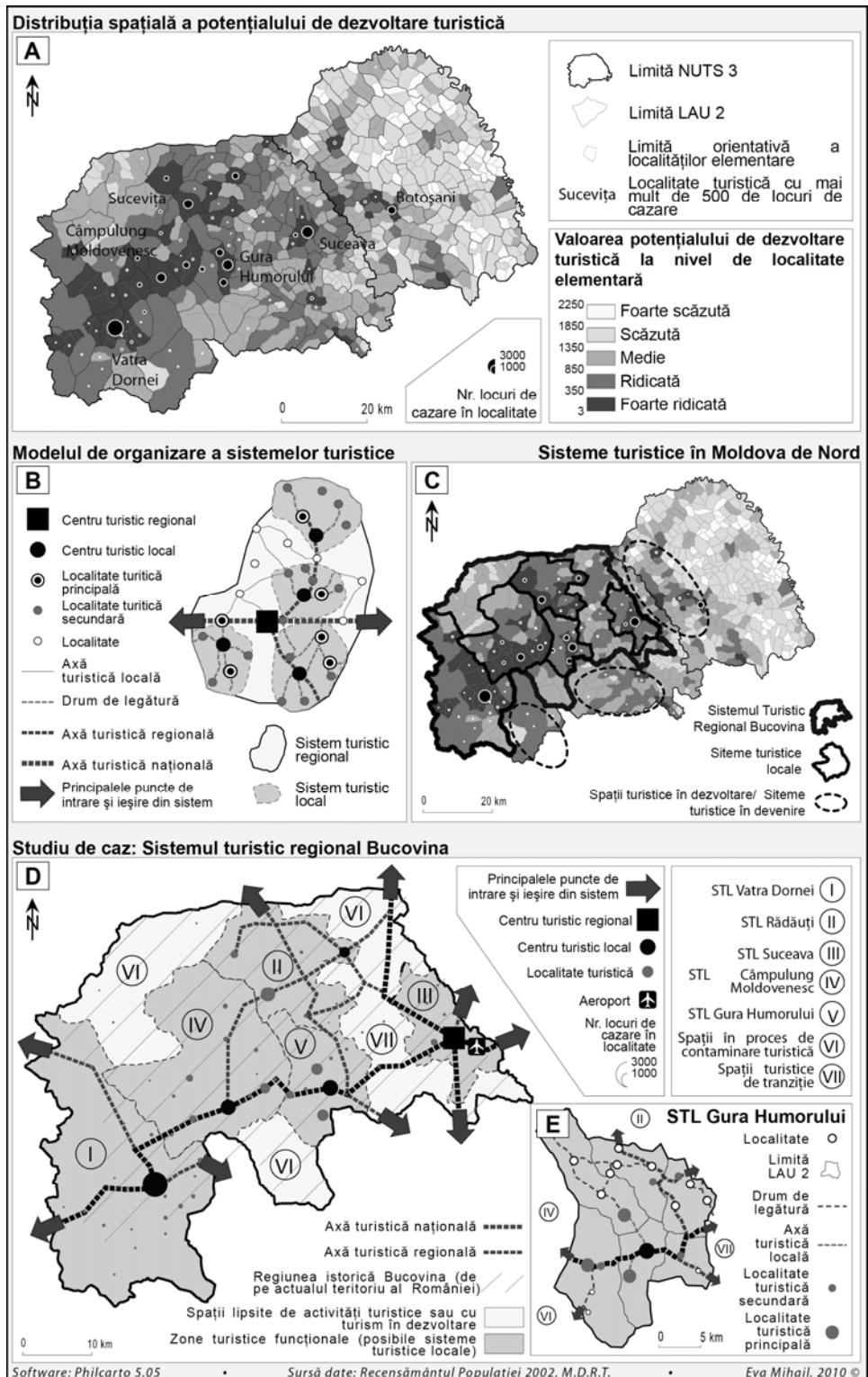

Fig. 1. Emancipare teritorială și sisteme turistice în Moldova de Nord.

• *Sistemul turistic local Gura Humorului*. Construit în jurul localității Gura Humorului, prezintă o extindere spațială restrânsă, având în componență doar 5 unități administrativ teritoriale: Cacica, Frasin, Mănăstirea Humorului, Păltinoasa și Pârteștii de Jos (Fig. 1E). Cu toate acestea, prezența a două monumente înscrise în patrimoniul cultural UNESCO (Mănăstirea Voroneț și Mănăstirea Humor) a determinat una dintre cele mai mari densități de locuri de cazare între sistemele turistice din regiunea analizată (3 localități cu peste 500 de locuri).

• *Sistemul turistic local Rădăuți*. Încadrează în limitele sale un număr de doar 19 localități, însă desprinderea noilor comune a determinat ca numărul unităților administrativ-teritoriale incluse acestui sistem turistic local să ajungă la 12: Arbore, Gălănești, Horodnicu de Jos, Horodnicu de Sus, Marginea, Rădăuți, Solca, Vicovu de Sus, Poieni-Solca, Putna, Sucevița, Vicovu de Sus și Voitinel. Deși prezintă peste 1000 de locuri de cazare și este singura localitatea rurală din Moldova înzestrată cu un centru de informare turistică, poziția marginală în cadrul sistemului și lipsa diversității în oferta turistică împiedică localitatea Sucevița în a deveni un centru turistic local, motiv pentru care acest rol ar putea fi exercitat de Municipiul Rădăuți, mult mai bine amplasat în cadrul sistemului major de căi de comunicație și cu o ofertă ceva mai diversificată.

• *Sistemul turistic local Suceava*. Centrat pe reședința de județ, acesta grupează unitățile administrativ-teritoriale limitrofe Municipiului Suceava: Bosanci, Dărmănești, Ipotești, Mitocu Dragomirnei, Salcea, Pătrăuți și Șcheia. Comunele incluse sunt avantaje fie de existența unor obiective turistice recunoscute la nivel mondial (Pătrăuți) sau național (Dragomirna), fie de implantarea unor structuri turistice moderne (Șcheia) sau de accesibilitatea ridicată (existența aeroportului în orașul Salcea).

Tabelul 1. Sistemul turistic regional Bucovina.

Sistem turistic local	populație rezidentă	număr comune	număr localități	firme în domeniul hotelurilor și restaurantelor		nr. unit. cazare	Locuri de cazare	
				nr.	% din totalul firmelor		nr.	% din totalul regiunii
STL Vatra Dornei	38.923	10	48	105	10,47	130	3.670	28,82
STL Rădăuți	87.926	12	19	103	6,23	90	1.879	14,75
STL Suceava	147.115	8	27	249	4,90	46	1.848	14,51
STL Câmpulung Mold.	49.052	8	28	123	10,17	125	2.378	18,67
STL Gura Humorului	38.857	6	20	74	8,94	143	2.805	22,03
Alte localități	137.255	36	115	49	4,22	11	155	1,22
Total STR Bucovina	499.128	80	257	703	6,43	545	12.735	100

• *Sistemul turistic regional Bucovina*. Identificarea celor 5 sisteme turistice locale și suprapunerea lor aproape perfectă în interiorul limitelor Bucovinei istorice (Fig. 1D), existența turismului religios și a agroturismului caracteristice pentru fiecare dintre acestea dar și a unor forme complementare capabile să reducă caracterul sezonier (investițiile recente în infrastructura specifică sporturilor de iarnă) sunt doar 2 dintre argumentele care pot fi aduse în vederea

creării unui sistem turistic regional în Bucovina istorică. De asemenea, oportunitatea de a implementa programe de dezvoltare regională în vederea organizării eficiente în cadrul propriului sistem și posibilitatea auto-promovării pe plan extern sub forma unei regiunii unice cu propriile atracții și tradiții ar putea lărgi orizonturile de dezvoltare spre un turism competitiv nu doar la nivel național.

3. Dezvoltare turistică integrată și sinergie socio-economică

Implicațiile dezvoltării unei zone turistice asupra evoluției turismului în general și asupra economiei teritoriului respectiv argumentează necesitatea abordării acestui proces într-o concepție globală, integrată strategiei turistice de ansamblu și în corelație cu dinamica celorlalte ramuri și sectoare de activitate. În consecință, planificarea turistică a unei zone – prin obiective și modalități de desfășurare – se interferează frecvent cu celelalte politici social-economice, ceea ce conduce către o tratare unitară și chiar un transfer de probleme. Planificarea turistică acoperă o arie problematică vastă cuprinzând pe de o parte metode privind selecția și delimitarea sistemelor turistice, iar pe de altă parte soluții de stimulare a circulației turistice și de asigurare a integrării acestuia în economia teritoriului.

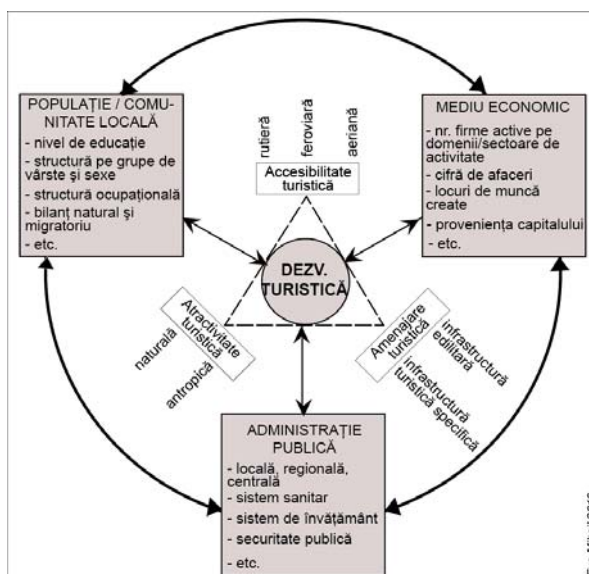

Fig. 2. Dezvoltare turistică și sinergie socio-economică

În vederea organizării sistemelor turistice se impune în primul rând eficientizarea relației administrație publică – populație locală – mediu economic (Fig. 2). O administrare și o utilizare eficientă a resurselor turistice trebuie realizată în mod durabil, în perspectiva obținerii de beneficii pentru toate părțile implicate, în caz contrar existând posibilitatea apariției unor tensiuni în cadrul sistemelor turistice locale. Acestea pot avea repercursiuni negative fie asupra populației locale care, prin depășirea limitei de saturație a destinației turistice sau

prin creșterea necontrolată a prețurilor, devine reticentă față de turiști, fie asupra mediului privat care, în cazul lipsei de sprijin din partea administrației publice sau a populației locale, poate decide reorientarea investițiilor înspre sistemele turistice concurente. De asemenea, prin gestiunea ineficientă din punct de vedere economic sau etic a resurselor umane proprii și a valorilor locale, administrațiile publice fie pot pierde venituri însemnate, fie pot deveni martori neputincioși în fața fenomenului de aculturație.

Administrația publică trebuie să faciliteze informarea în domeniul proiectelor europene și a posibilităților de finanțare indiferent de proveniența acestora, astfel încât să apropie cât mai mult existența resurselor financiare. Totodată, se impune promovarea selectivă a acelor investitori care în proiectele lor includ procedee integrate de dezvoltare turistică (cu efecte directe dar și indirecte asupra mediului economic, nivelului de trai etc.). Privind din perspectiva beneficiilor pentru populația locală, aceste proiecte ar trebui să prevadă integrarea în câmpul muncii a unui număr cât mai mare de persoane tinere și să pună în același timp accentul pe amprenta locală, pe identitatea și valorile locale și mai ales, în măsura în care este posibil, să încurajeze investitorii locali, mai puțin susceptibili relocalizării activităților economice odată cu creșterea salariului mediu sau a celui minim pe economie.

De asemenea, administrația publică locală poate dispune de pârghiile necesare în vederea încurajării și implicării investitorilor, inclusiv străini, în acțiuni de sponsorizare a valorilor și instituțiilor locale, aceștia putând fi implicați spre exemplu în pregătirea locală a populației. Ne este de ignorat nici posibilitatea creării unui fond de investiții sau a unui cont special în cadrul administrației publice, prin intermediul căruia o parte din resursele financiare să fie direcționate către sectoarele în criză sau către dotările edilitare care să favorizeze dezvoltarea în lanț a fenomenului turistic, promovând în același timp sistemele turistice locale funcționale.

La nivelul regiunii analizate, un exemplu pozitiv de colaborare între actorii implicați ar putea fi considerată, cu anumite rețineri, comuna Marginea din județul Suceava, acolo unde ceramica neagră produsă de populația locală este valorificată în scop turistic cu beneficii pentru toate părțile implicate, veniturile obținute încurajând investițiile în infrastructură, dar și păstrarea, respectiv promovarea, valorilor locale. Olăritul și ceramica neagră produsă aici au devenit un adevărat brand/simbol al localității.

Turismul prezintă totodată un rol important în stabilizarea populației, în paralel producându-se fenomenul de modernizare a comportamentelor și modificarea structurii ocupaționale a acesteia (în primul rând prin terțiarizare). Acest fapt nu se manifestă întotdeauna direct în cifre, ci și indirect. De exemplu, în cazul agroturismului practicat în comune precum Sadova sau Pojorâta, persoanele care dețin mici afaceri de familie în turism, lucrează în paralel în alte domenii, veniturile din turism ocupând doar un loc secundar.

Dezvoltarea unor sisteme turistice eficiente poate conduce către stabilizarea populației, mai ales la nivelul grupelor de vârste tinere prin reducerea șomajului în sectorul 18 – 25 de ani, de multe ori cel mai afectat de acest fenomen. Se produce astfel stabilizarea indicatorilor de fertilitate sau chiar o relansare ușoară în condițiile în care cohortele 18-25 de ani sunt reținute, acestea fiind cele care

pot determina nivelul fertilității. Dacă formele devin mai ample, se pot produce modificări inclusiv în bilanțul migratoriu care poate deveni pozitiv, lucru care la rândul său va duce la creșterea fertilității deoarece în turism migrația acționează selectiv favorizând cohortele tinere. În final se pot produce modificări însemnate în piramida pe grupe de vârste prin reducerea ponderii populației îmbătrânite, creșterea sectorului adulților și chiar a sectorului tânăr.

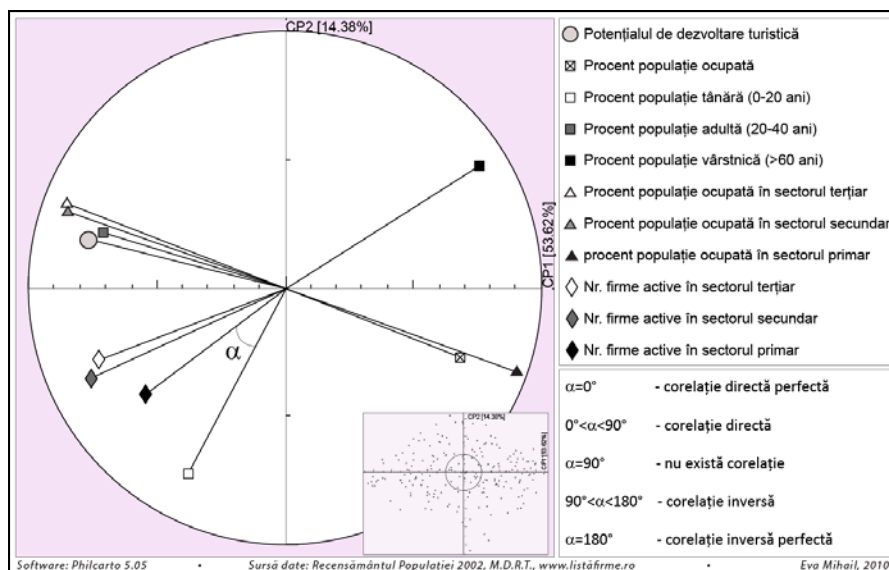

Fig. 3. Corelația dintre potențialul de dezvoltare economică și indicatorii demografici și economici.

Utilizând matricea de corelație obținută în urma analizei pe componente principale (Fig. 3), se constată existența a două tipuri principale de corelații existente între potențialul de dezvoltare turistică și indicatorii demografici și economici:

a. Corelația directă. Se manifestă în primul rând între potențialul de dezvoltare turistică și procentul de populație adultă, creșterea unuia dintre indicatori determinând valori ridicate ale celuilalt. Fără a putea oferi explicațiile necesare, valoarea foarte scăzută a unghiului format demonstrează pe de o parte importanța turismului în stabilizarea populației locale, iar pe de altă dependența acestuia de existența resurselor umane. Rolul turismului în modificarea structurii ocupaționale a populației este demonstrată de corelația strânsă existentă între nivelul de dezvoltare a acestuia și populația ocupată în sectoarele terțiar și secundar. Pe de altă parte, deși nu la fel de puternică, corelația directă dintre potențialul de dezvoltare turistică și numărul de firme specifice fiecărui sector de activitate reprezintă o consecință a impactului turismului în economia locală.

b. Corelația inversă. Manifestată sub forma unei relații invers proporționale între cel puțin doi indicatori, corelația inversă caracterizează relația indicelui potențialului de dezvoltare turistică atât cu procentul populației ocupate în sectorul primar, cât și cu populația ocupată totală. Explicațiile se regăsesc în meto-

logia de realizare a recensământul, cu ocazia căruia cea mai mare parte a populației rurale a fost înregistrată ca fiind activă în sectorul primar, aspect resimțit puternic inclusiv în procentul populației ocupate din totalul populației active.

4. Concluzii

Realizarea studiului nu a fost un demers facil, însă finalizarea oferă posibilitatea sintetizării câtorva concluzii esențiale:

- în delimitarea sistemelor turistice, alături de respectarea unor cerințe de ordin general și particular proprii diferitelor regiuni, este de preferat să se lucreze cu o serie de criterii specifice, obiective care trebuie privite ca un suport în luarea deciziei de amenajare a unei zone, asigurând caracterul științific al politicilor în acest domeniu. În cadrul regiunii analizate s-a putut constata oportunitatea construirii unui sistem turistic regional compus din 5 sisteme turistice locale. Trebuie avute în vedere însă și zone aflate într-un proces de contaminare turistică: vestul județului Botoșani, respectiv sudul județul Suceava, unde procesele de emancipare turistică prevăd deja perspectivele constituirii unor noi sisteme turistice locale.

- elaborarea politicilor turistice este necesară a se realiza printr-o colaborare eficientă între toți actorii implicați, atât administrațiile publice, cât și mediul privat și comunitățile locale având propriile atribuții în dezvoltarea durabilă a sectorului.

- caracterul complex al turismului necesită o abordare integrată și totodată multidisciplinară, modificarea unei singure variabile determinând reacții în cadrul întregului sistem;

BIBLIOGRAFIE

- Costa N.** (2008), *La città ospitale. Come avviare un sistema turistico locale di successo*, Bruno Mondadori, Genova.
- Muntele I., Iașu C.** (2003), *Geografia Turismului. Concepte, metode și forme de manifestare spațio-temporală*, Editura Sedcom Libris, Iași.
- Tudora D.** (2010), *Distribuția geografică a indicilor stării sociale a populației rurale din Moldova Apuseană*, Univ. „Al. I. Cuza” Iași, Facultatea de Geografie și Geologie.
- *** (2010), *Listă structuri de primire turistică cu funcțiuni de alimentație publică clasificate*, Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului, www.mdrl.ro.
- *** (2010), *Listă structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare clasificate*, Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului, www.mdrl.ro.
- *** (2006), *Planul de Amenajare a Teritoriului Național – secțiunea I – Căi de comunicație*, Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului, www.mdrl.ro.
- *** (2010), *Planul de Amenajare a Teritoriului Național – secțiunea VI – Zone cu resurse turistice*, Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului, www.mdrl.ro
- *** (2002), *Recensământul Populației și Locuințelor*, Institutul Național de Statistică.

Mihail EVA
Univ. „Alexandru Ioan Cuza” Iași
e-mail: e_mihail@yahoo.com